

פנינים יקרים

מתורת רבותינו הקדושים מביאלא

- ליקוטי אמרים ככתבם וכלשונם מספרי רבותינו הקדושים •

פרשת בלק

• מדן הרה"ק מלברטוב •

את א'שר ת'ברך מ'בורך. (כב ו)

ראשי תיבות אמ"ת. ורומז בזה, מי שהוא איש אמת ברכותיו מתקיימים.

אמות ושלום אות יז

• מנשר טוב •

ויחי בבקר ויקח בלק את בלעם, וגו', וירא משם קצה העם. (כב מא)

וכן מצינו, שכשרצה בלעם לקלל את בני ישראל, לקחו בלק לראות את "קצה העם" כנאמר "ויחי בבקר, ויקח בלק את בלעם, ויעלהו במות בעל, וירא משם קצה העם", וכוננתו הרעה הייתה שהיה הפיץ שיראה בלעם את מקומות התורפה החלשים בכלל ישראל – "בקצה העם". ובמקומות האלו יוכל בנקל לתפוס בהם אחיזה ושישלוט בהם קללתו, ולכן לקחו להראותו החלשים שלהם. והיינו שעיקר כוונתו הייתה לחסר מבני ישראל – מן המעטים והחלשים שבהם, – ומשם חשב שיהיה לו שליטה על כל כלל ישראל.

וכידוע שכן הוא דרך העולם, שאנשים זקנים וחלופים הם יותר עלולים לחלות מאדם בריא, וכן כאשר נחלש האדם ונחלה באיזה חולי רחמנא לצלן, הרי שאם יש לו אבר חלש בו נתפסת המחלה

בראשונה. כי כיון שהאבר חלש, המחלה נתפסת בו בקל, ומשם הוא מתפשט לכל הגוף רחמנא לצלן. וכמו כן בלעם היה יודע שהוא לא יכול לישראל, ולכך היה מחפש את מקומות החלשים והחסרים שבהם, וחשב שמהם יוכל להגיע לכולם. וכדרך נשיכת הנחש שנושך האדם רק בעקב רגלו, אך משנכנס ארסו באדם, מתפשט ארס זה ועולה עד האיברים שהנשמה תלויה בהם כידוע.

וכמו כן הוא בכל יחיד מישראל ובכל חבורה, כאשר רוצה היצר הרע להפילם, הרי שאינו עושה זאת בזמנים הטובים והגבוהים כראש השנה ויום הכיפורים, שהרי בזמנים אלו בני ישראל הם במצב גבוה, וכמעט שאי אפשר להפילם. אלא מתחיל דווקא בזמנים חלופים – כבין הזמנים, שאז הם ימים חלשים כמילא, ושם יותר קל לו לתפוס את האדם.

ואל יחשוב האדם שרק את אלו הזמנים הוא רוצה, אלא כפי שבארנו זה רק תחילת כניסתו של היצר אצלנו, וכשיש לו כבר דריסת רגל הרי שמשם הוא ממשיך יותר ויותר, עד שה"ו תופסו כולו, והרי הוא ברשותו אף כל השנה.

תורת בין הזמנים פרק י

• היהודי הקדוש •

הגיד היהודי הקדוש מפשיסחא ז"ל למוד זכות על המתחיל להתפלל בזמן תפלה, אף שנמשך אחר הזמן השוב כאלו התפלל כל התפלה בזמנה. מדברי התוס' (ברכות ז. ד"ה שאלמלי) בלעם התחיל לקלל באותו רגע אף שגמר אחר כך מוזיק, ומשל שכן מדה טובה מרובה, דאם התחיל להתפלל בזמן תפלה וגמר אחר כך דחשיב כאלו התפלל כל השמונה עשרה בזמנה. עכדה"ק. (שו"ת ארץ צבי קווינלוב דף קלה)

עמוד קכה

• דברי בינה •

וישא משלו ויאמר. (כג ז)

להבין, מפני מה נאמר כל הלשונות אצל בלעם: "וישא משלו ויאמר". וגם להבין עיקר הענין, למה בירך השם יתברך דוקא על ידי בלעם. כי אם רצה השם יתברך לברך את ישראל, היה יכול לברך על ידי נביאי האמת.

אלא באמת ענין המשל הוא (וכו'), דהמשל הוא דבר שאין לו שורש, שיכול להיות שלא היה כלל. וכדרך שאמרו בגמרא "איוב לא היה ולא נברא, משל היה". וזה היה החילוק בין נביאי האמת לנבואת בלעם הרשע, שנבואת בלעם היה הכל במשל, שלא היה לו השורש שיהיה באמת ראוי לקבל הנבואה. רק היה בבחינת משל, שהוא לא היה ולא נברא – שלא היה לו שורש [וכו'] על מה לשרות הנבואה. מפני שהיה גוף טמא, ולא היה בעצם ראוי אל הנבואה, רק משל היה. אבל נביאי האמת היו

הנבואה בעצם, והם בעצמם היו ראויים לנבואה, והיה להם המליצה שהוא השורש. ולכן היה צריך השם יתברך לברך את ישראל דוקא על ידי בלעם הרשע.

דהנה הברכות שהולכים על ידי נביאי האמת, היה מחמת שהם בעצמם היו ראויים לקבלת הברכות והמשכות הטובות. ולכן צריך להיות הכה הפועל בנפעל. ודוקא אם ישראל יהיו כלים לקבלת הברכות, אז שורה עליהם הברכות והחשפעות. אבל הברכות של בלעם הרשע הם, שהוא באמת לא היה ראוי להמשיך הברכות לישראל, ולא היה כלי כלל לזה – רק שהיה כמו משל. וכמו כן ברכותיו, אף על פי שאין ישראל ח"ו כלי לקבל, אף על פי כן שורה הברכה עליהם, מחמת שכל הברכות בעצמם היו בלי כלי, כי לא היה בלעם רק כמו בחינת המקל.

וזה "הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה". דהיינו: הברכות שלו אינם חוזרות ריקם לעולם, אף על פי שישראל אינם טובים – אף על פי כן לא יכול להשיב עליהם שום מקטרג, מחמת שלקח אותם בלעם הרשע. וזה 'הנה ברך לקחתי'. ועל ידי זה – 'וברך ולא אשיבנה'.

עמוד קצו-ז

• חלקת יהושע •

הן עם לבדד ישכון. (כג ט)

"ויותר יעקב לבדו" [בראשית לב כה] – כי עיקר שארית וכה יעקב בגלות הוא לבדו שמקיים "הן עם לבדד ישכון" – שמתרחקים ממהג עכו"ם ולבושם וכדומה. מאמרים עמי טו

כמו אכילה ושתייה, גזל ועריות וכדומה, וזה הוא ענין 'און'. אבל יש עוד עבירות, שהם באמת אין בצע לאדם בעשייתם – כמו לשון הרע ורכילות, שנאת הנם ומחלוקת – שיצרו אין תוקפו כל כך, ואף על פי כן עושה אותם. וזה הוא יותר המא, ועל זה ראוי לעונש היותר גדול, שעל זה אם אין עושה רצון השם יתברך, ראוי לכעוס עליו ביותר. ועל זה אמר הכתוב "לא הכיט און ביעקב", היינו: שזה בודאי הוא לא יביט, אלא אפילו "ולא ראה עמל בישראל", שגם בחינת 'עמל' גם כן לא יראה בישראל.

בחוקותי עמי קעב

• זכרון משלי •

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל
בישראל. (כג כא)

כי באמת בכל איש ישראל נצפן בלבו דבר טוב, כמו שכתבו בספרים הקדושים על ענין הושע בן בארי שאמר להקדוש ברוך הוא 'החליפם באומה אחרת', לא ה"ו לרעת ישראל אמר כן, רק אדרבה לטובת ישראל טען החליפם באומה אחרת וכו', ואז תראה מעלת רוממות ישראל. כי יש להתחבר עם כל איש ישראל, ובכולם נמצא שורש טוב. ואסור להסתכל ברעת ישראל ה"ו, רק בהטוב שנמצא בו, כי כל המהרהר אחר ישראל כאילו מהרהר אחר השכינה, ואזי לא נצטרך לשום עמל בישראל.

וזהו שאמר הכתוב "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". היינו, כי אם לא יביט כלל על האון אשר ביעקב, אזי

• מבשר טוב •

מי מנה עפר יעקב. (כג י)

מבואר בגמרא ברכות [לד]. שבני ישראל ככל שמגביהים אותם יותר, הם משפילים עצמם יותר, ועל כן אף על פי שהדיומ אינו כורע בשמונה עשרה אלא באבות ובהודאה, הכהן גדול כורע בסוף כל ברכה וברכה, והמלך כורע מתחילה ועד סוף. ופירש רש"י: "כהן גדול בסוף כל ברכה, כל מה שהוא גדול ביותר צריך להכניע ולהשפיל עצמו".

הרי מבואר ברש"י, שעל כן היה המלך כורע מתחילה ועד סוף, משום שהיה משפיל עצמו ביותר, וכמו שלומדים זאת בגמרא משלמה המלך ע"ה, שרק כאשר כילה להתפלל קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו. הוא שאמר בלעם הרשע בבואו לקלל את בני ישראל בכוח טומאתו, ולא היה יכול להם, ופירש המעם "מי מנה עפר יעקב". היינו, מי ימנה חשיבות העצומה של "עפר יעקב", שמשפילים בני ישראל את עצמם הרבה עד עפר, ועל כן אי אפשר בשום אופן לשלוט בהם ולקללם.

ענוה ושלפות פ"ח

• דברי בינה •

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל
בישראל. (כג כא)

ולזהבין ענין 'און ועמל'. הנה יש שני מיני עבירות: האחד מה שיצרו תוקפו,

• תולדות אדם •

וישא בלעם את עיניו. (כד ב)

וידוע פירוש רש"י ז"ל: שביקש להכניס בהם עין רעה.

והכוונה היה להכניס בישראל שיהיה ח"ו עינם רעה זה בזה. וזה הפירוש

שראה "שאינן פתחיהם מכוונים", הכוונה, פתחי תורה ועבודה וגמילות חסדים, כי יש לכל אחד דרך ואופן אחר בעבודת השם יתברך, לזאת סבר שעל ידי זה עוברים על 'לא תגודדו' ודברים יד א, בחושבו שכל אחד אין נוח לו בעבודתו של חבירו, וכל אחד לעצמו פונה. ורצה להכניס בהם כח הפירוד ח"ו.

עמוד קצד

• חלקת יהושע •

בנחלים נטיו כננות עלי נהר באהלים נטע
ה'. (כד ו)

אמרו רבותינו ז"ל (ברכות מז:): למה נסמכו אהלים לנחלים לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה אף אהלים מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות. ופרש"י: אהלים – בתי מדרשות.

כי כשם שבנחלים כשטובלים עצמו צריך שיהיה כולו במים ולא תשאר אפילו שערה קטנה בחוץ, כך כשבאים לבית המדרש, צריכים להיות שם ראשו ורובו בקביעות המחשבה שלא תהיה מחשבתו משוטטת בחוץ.

מאמרים עמי קי

יראה בכל איש ישראל רק טוב, בלי שום עמל ויגיעה, ואז 'לא ראה עמל בישראל'.
שבת שובה עמי צא

• דברי בינה •

מה פעל א-ל. (כג כג)

וזה מה שאמרו חז"ל "שלעתידי יהיה מחיצת ישראל לפנים ממלאכי השרת, וישאלו לישראל מה פעל א-ל". כי בזמן התיקון הגמור, יתגלה לעין כל מעלת ישראל, איך שעל ידי עבודתם נתעלו כל עניני הבריאה לשורש הקדושה ורום המעלות. לזאת ישאלו "מה פעל א-ל", כי אז יהיה ניכר פעולת ישראל מה שפעלו בעבודתם בעולם הזה, וירצו המלאכים להשיג גם כן כח זה הפעולה של ישראל.
פרשת האזינו ושבת שובה עמי קפב

• ואלה הדברים שנאמרו לדוד •

כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל.
(כג כג)

כי בענין הידוע צריך כל איש ישראל לידע כי הוא רק גזע הקדושה, והדבר היוצא מגופו הוא רק כבנין שמוסיפין אבן על אבן, והוא נעשה כבונה הבנין, ולכן נאמר "ומספר את רבע ישראל" "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", כי הוא רק ככלי ביד היוצר להוציא פעולתו יתברך. וכבחינת הדבר הזה שנראה ח"ו כעקב, הדרגה הקטנה הרמוזה בתיבת 'עקב', נעשה 'לישראל מה פעל אל'.

פרי שמות עמי קח